

Melléklet

Életrajzi háttér Jack London novelláihoz

Jack London saját tapasztalatokkal rendelkezett azzal kapcsolatban, hogy milyen volt az észak fagyos világa.¹ Az aranyláz idején ő is megjárta a Yukont, s bár szinte üres kézzel távozott, mégis rengeteg tapasztalatot szerzett és – többek között – ennek köszönhetjük műveit.

1897-ben Amerika az egyik legmélyebb válságából lábalt ki, amikor elkezdődött az aranyláz. A polgárháború hatásai még mindig megbélyegezték a közéletet, a szegénység egyre csak terjedt, a vámok gyors ütemben növekedtek, a kisvállalkozókat elnyomták a nagy cégek, és ráadásul még a politikai korrupció (amely a hatalmas távolságok és a még gyenge közigazgatás miatt alakult ki) is jelen volt az országban. Az aranyláz pedig futótűzként terjedt, mindenkihez elért, és mindenkinek reményt adott, aminek következtében hatalmas tömegek indultak el Yukon felé.

Jack Londont is „megfertőzte” az aranyláz; sőt, Captain James Shephard ajánlotta, hogy vele megy és finanszírozza is az utat. Ez egy kihagyhatatlan lehetőség volt számára. A felszerelések megvásárlása után San Franciscóban hajóra szálltak, ahol találkoztak három későbbi utastársukkal, James Goodmannel, Ira Merritt Sloperrel és Fred C. Thompsonnal. Mindhármuk megfelelő készségekkel rendelkezett, volt tapasztalatuk valamiben, ami elengedhetetlen volt az út teljesítéséhez, Thompson naplójának köszönhetően pedig részletesen dokumentált Jack London egész utazása.

1897-ben Londonnak ott kellett hagynia az egyetemet pénz hiányában, de nem ez volt akkoriban az egyetlen nehézség az életében. A feltételezett biológiai apjával nem sikerült kapcsolatba lépnie, emellett pedig még robotolnia is kellett a munkahelyén, hogy meg tudjon élni. Ennek következtében engedett a klondike-i aranyláznak, és mostohatestvére férjével neki is vágott a hosszú útnak. Washingtonból Juneau-ig hajóval mentek, onnan pedig nekivágtak a hosszú gyalogútnak, melynek során több táborban is letelepedtek, ahol még több reménnyel teli utazóval találkoztak. Nyilván, nem ő volt az egyetlen, akinek akkoriban problémája akadt, sok volt a lecsúszott üzletember és a reményteli fiatal, aki készen állt bármit megtenni, hogy egy kis vagyonhoz jusson.

A hó és jég világának nekivágni azonban nem volt egyszerű. Rengetegen meghaltak az út során, és ez nemcsak a szörnyű időjárásnak volt köszönhető, hanem a propagandának is. Voltak

¹ Az alábbiakban olvasható összefoglaló az alábbi tanulmány alapján készült: LABOR, Earle: Jack London. An American Life. Farrar, Straus and Giroux, 2014. 98–114.

egyes utak, amiket úgy reklámoztak, hogy biztonságosak, mindig járhatók és rövidek. Ezzel szemben alig voltak kis ösvények, amiket járni lehetett, de ezek is keresztülmentek hegyeken, sűrű erdőkön, a ragadozókat pedig lehetetlen volt elkerülni. Sokan öngyilkosságot is elkövettek a kialakult helyzetük miatt, mivel ezt a sok szörnyűséget semmi sem kompenzálta, hiszen aranyat alig találtak, vagy ha mégis a kezükre jutott valamennyi, annak alacsony volt helyben az értéke.

A tehetősebb keresők elkerülték a gyalogutat, és inkább hajóval mentek egészen a Yukonig. Megígérték nekik, hogy lesz elegendő étel, a kabinok kialakításának köszönhetően nem kell aggódniuk a hideg miatt, cserébe csak fizetniük kell. Ez mind megvalósulatlanul maradt, mert figyelmen kívül hagyták, hogy északon a téli hideg már akár nyár végén is elkezdődhet, és ez a folyók befagyását is eredményezi. A jég miatt a hajók nem tudtak továbbállni, így az utasok egy éven át Yukonban ragadtak, sátrakban aludtak, és a „diétájuk” babból és szalonnából állt. Mire hazaindultak, elfogyott a pénzük, és már az arany megtalálásának csekély esélye sem volt rájuk olyan hatással, ami továbbra is marasztalta volna őket.

London és társai Juneau-ba érkezésük után kenukban folytatták az utat. Indiánokkal tartottak Dyea-ba, és ennek köszönhetően meg is érkeztek. Sok utazó, aki egyedül indult el hajóval, balesetet szenvedett. Dyea után neki vágtak a Chilkoot Trailnek, ami akkoriban az egyik legnépszerűbb túraútvonal volt, ami a Yukonba vezetett. Népszerűsége persze nem jelentette azt, hogy biztonságos is volt. Hegyeken és völgyeken keresztül menő, köves utat kellett bejárni, és az őszi esőzések csak még veszélyesebbé tették az utat. London és társai harminc nap alatt megjárták az ösvényt, és elértek a Sheep Campbe. Itt letáboroztak, de távol a többiektől. Ennek az volt az oka, hogy a sátrak már annyira zsúfoltan voltak felállítva, hogy lehetetlen lett volna közéjük beférkőzni. A szállók pedig tele voltak, minden szobában faltól falig feküdtek az emberek. Ezen a táborhelyen fotózták a valószínűleg egyetlen képet Jack Londonról, ami alaszakai utazása során készült róla. Pár nappal később nekivágtak a Lindeman-tó előtti utolsó szakasznak. Oda elérkezve mihamarabb csónakra volt szükségük, ezért építettek maguknak egyet. A Lindeman-tó után, a Bennett-, Tagish- és a Marsh-tavon is keresztül csónakáztak. A Lewis-tó viszont veszélyesebb volt már, és biztonságosabb lett volna, ha gyalog megkerülik, de a tél közeledte miatt úgy döntöttek, hogy mégis nekivágnak csónakkal a tónak, hogy ne veszítsenek feleslegesen időt. Ezután már csak a Laberge-tavon és a Yukon-folyó egy részén kellett átcsónakázniuk, végül pedig egy elhagyatott kabinban táboroztak le. Nem sokkal később találkoztak a Bond testvérekkel is.

A kemény tél következtében London skorbutos lett. Ezt szinte lehetetlen volt elkerülni, a hideg miatt kevés élelme maradt az embereknek. 1898 augusztusában tért haza. Bár az út során

London kevesebb, mint 5 dollárt érő aranyat talált, az utazás mégis döntő volt az életében. Egész télen át különböző történeteket hallgatott, amik ihletet adtak neki későbbi novelláihoz.

Az északi utazásainak tapasztalata hozta el Jack London életében a változást, miután több korábbi műve is érdektelenségbe fulladt. Az a rengeteg tapasztalat és élmény, melyeket ott szerzett arra inspirálta, hogy megírja északi novelláit, amik hamarosan híressé tették, és ezt a hírnevét a mai napig is megőrizte. A novellák mellett megírta *A havasok leánya* című könyvét (1902) is az utazás után, ami fajvédelmi nézetei miatt negatív visszhangot keltett az emberekben.²

London az utazása során naplóbejegyzésekben jegyezte le, hogy mi történik velük. Amellett, hogy kudarcaikról írt, hiszen aranyat nem igen találtak, sok bejegyzésben az indiánokkal való találkozásairól számol be. Észrevételei szerint az őshonos lakosok is nehezen viselték az időjárást, alig volt élelmük, csaknem megfagytak. A halászatból szerezhették volna ételüket, de ezt az orosz, majd az angol gyarmatosítók megváltoztatták. Londont különösen megérintették a fiatal lányok történetei, akiket fehér férfiak hagytak hátra, miután egy jobb életet ígértek nekik délen. Ettől függetlenül London látott valami békés és idillit abban, ahogy az őshonosok élnek a Yukon vidékén. Ez annak tudható be, hogy szerinte az ő világukat még nem rontotta el a pénz és a kapzsiság, hanem ők még a természet rendje szerint élnek, legyen ez az élet akármennyire tragikus is.

Hazatérése után számos novellát írt azok alapján, amiket az utazása során tapasztalt. Kudarcélmények amúgy is a novellái szüzsé felé terelték, hiszen a novellában ugyanaz a tett ugyanazon cselekvő által két eltérő eredménnyel nem hajtható végre: amennyiben a novella hőse első alkalommal nem érte el a kitűzött célt, akkor azt a következő alkalommal sem fogja elérni.³ *A vándor az ösvényen* című novellája 1899-ben jelent meg az Overland Monthly kaliforniai magazinban, és nagy sikert hozott, ugyanúgy, mint később az *Északi Odisszeia* is. Novelláiban széles skálán mutat be nagyon különböző szereplőket. Nemcsak fehér férfiak kapnak reflektorfényt műveiben, hanem indián férfiak, sőt, indián nők is, ez pedig nem volt teljesen elfogadott akkoriban. Negatív kritikákat is kapott, főleg amiatt, hogy ezen karakterek egy része kevert házasságból született. London szerint azonban magában az nem volt érdemre méltó, ha valaki fehér férfinak született, nem szabad ezt megadatott dolognak venni, hanem tenni kell azért, és ki kell érdemelni, hogy valaki büszke lehessen fehér férfi létére. Ez a felfogás

² Az alábbiakban olvasható összefoglaló az alábbi tanulmány alapján készült: REESMAN, Jeanne Campbell: Jack London's Racial Lives. University of Georgia Press, 2011. 57–66.

³ Vö: SZMIRNOV, Igor. P.: A rövidség értelme. A regény és a trópusok. (Szerk. Kovács Árpád, ford. Sztár Katalin) Budapest, Argumentum Kiadó 2007. 417–425.

tükröződik egyes novelláiban is, például *A fehér csendben*. Ezt azonban nemcsak a fehér férfilétre vetíti ki, hanem minden másra is. Szerinte nem a földrajzi elhelyezkedés vagy a vér az, ami meghatározza, hogy valaki hova tartozik, hanem sokkal inkább a közös és a felvett kultúra határozza meg az embert. Novelláiban többször is előkerülnek olyan fehér férfiak például, akik egy őshonos törzsbe integrálódtak, ezzel elnyerve indián nők szívét is. Ebben az esetben már nem mondhatjuk, hogy akkor ő egy tipikus angol férfi, ugyanis lemondott mindenről, ami őt azzá tenné. Ugyanez fordítva is megtörténik, amikor egy indián nő hagyja el a törzsét, ezzel lemondva kultúrájáról, hogy egy fehér férfival éljen a „fehérek világában”. Bár ezt a motívumot London művei kapcsán kritika is érte, hiszen korábban, például *Pocahontas* valós történetében pontosan ez a „forgatókönyv”, de éppen ettől lesz hiteles, és még rá is világít arra, hogy sokkal gyakoribb volt ez a jelenség, mint ahogy azt manapság gondolnánk.

A férfilét kérdésében viszont London nem hagy sok helyet vagy esélyt az indián férfiaknak. Történeteiben ők sosem kapnak olyan szerepet, amely férfiaságot sugározna, ők inkább vesztesek a helyzetek többségében. Bár megpróbálhatnak integrálódni a fehér társadalomba, ezt mégis csak egy bizonyos mértékig tehetik meg, és nem azért, mert megszabták nekik előre, hogy meddig mehetnek el, hanem azért, mert többre nem képesek. Azok az indián férfiak, akik pedig a törzsükkel maradnak, főként vesztesek maradnak. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy London szerint a férfilét együtt jár a fehérséggel is.

A *The God of His Fathers* című kötet nagy hangsúlyt fektet továbbra is az indián férfiak kudarcára, főképpen az apákéra. Az indián nőket sorra csábítják el a fehér férfiak, és bár az apák próbálják ezt megakadályozni, lányaik már nem hallgatnak rájuk. Így az őslakos férfiak elvesztik erejüket, amely generációkon keresztül megadatott nekik, s többé már nem számít, hogy mit engedélyeznek és mit nem. A törzs szépen lassan kifolyik a kezük közül, és már semmit sem tehetnek, csak az maradt nekik, hogy végignézzék, ahogy minden szétesik körülöttük. A *Children of the Frost* című kötetben Jack London tovább gondolja ezt a hatalomvesztést és három novellát is ír, melyekben a reményvesztett idősök próbálnak utolsó erejükkel tenni valamit a fehérek által kiváltott változások ellen. Ez a három novella a *The Death of Ligoun (Ligun halála)*, *The Sickness of Lone Chief (Magányos Főnök betegsége)* és a *The League of Old Men (Vének szövetsége)*. A brutális tettek, amikhez ezekben a novellákban a vének folyamodnak válaszként funkcionálnak azokra a tettekre, melyeket a fehérek hajtottak végre az indián kultúrák kiirtása, valamint az indián státusz megszüntetése céljából.

Ezekkel a műveivel London ellensúlyozta azt a negatív visszhangot, amelyet *A havasok leánya* című regénye keltett.

Novellák posztkoloniális történelmi háttére

Jack London északi novelláit a mai Kanada, azon belül a Yukon térség területén lehet elhelyezni. Bár a történetek pontos ideje nincs meghatározva, de valószínűleg a századforduló környékére tehetők. Az aranyláz Yukonban 1897-ben kezdődött, emiatt rengeteg amerikai indult el a kontinens északi részére, és a művekből is az látszik, hogy ez a vándorlás már elkezdődött. Ezen kívül úgy is meg tudjuk állapítani az időkeretet, hogy a novellákban számos angol eredetű személy- és helynév található, azonban a XIX. század előtt a földrajzi helyeknek még nem volt angol neve. Ennek a legfőbb oka az, hogy európai hódítók csak e század elején érkeztek először a kontinens északnyugati és északi részére, mert előtte nem volt kellő tudásuk ahhoz, hogy a szélsőséges időjárási körülményeket túléljék. Az aranyláznak köszönhetően volt okuk arra, hogy a kockázatok ellenére elinduljanak a jég és hó birodalmába. A túlélés érdekében azonban mindent meg kellett tenniük, s ezt vegyes módszerekkel próbálták elérni.

A legelterjedtebb reakció az erőszak volt. Vagy azonnal véres kimenetele lett a találkozásnak, vagy éppen átveréssel fosztották ki az őslakos csoportokat. Egy európai ember számára ez nem volt nehéz, hiszen fejlettebb fegyverekkel rendelkeztek az őslakos népek elavult harci felszerelésével szemben. Rövidtávon ez valóban hasznos volt, csak hogy ettől nem tanultak igazán semmit a túlélésről. Ellentétben azokkal, akik inkább kihasználták az őshonos népek tudását a területről, és annak étel- és vízforrásairól. Azok az újonnan érkezők, akik ezzel a módszerrel éltek, sokkal hasznosabb képességeket tudtak hosszútávon elsajátítani. Ha valaki a könnyebb utat – a hajókat – választotta Yukonba, akkor arra is volt esély, hogy szinte egyáltalán nem találkozik őslakosokkal, hiszen az aranyláz idején az összes város és fogadó fehér emberekkel volt tele. Ez természetesen nem volt túl gyakori az utazási mód ára miatt, sőt, akik hajóval indultak, nem mindig értek célhoz a befagyott folyók miatt.

Bár a Yukon területére csak a XIX. század elején kezdtek betelepülni az angolok, Kanada keleti részein már majd két évszázada hódítottak, ezért bőven volt gyakorlatuk a gyarmatosításban. A keleti oldalon már törvények tömkelege volt érvényben, melyek megfosztották az őslakosokat a kultúrájuktól és őslakosi státuszuktól. Erre számos példa volt. Észak-Amerikában elterjedt volt az a gondolkodásmód, hogy az őslakosokat nem akarták megölni, hanem inkább az átnevelésükre koncentráltak, hogy minél több hasznot ki tudjanak húzni belőlük. Erre az egyik legjobb példa a bentlakásos iskola módszere. Számos ilyen intézmény működött Kanadában, melyeknek az volt a célja, hogy a gyermekeket „fehérré” neveljék. Ezeket a gyermekeket elszakították a szüleiktől, ezután ritka volt, hogy valaha is újra találkozhattak velük. Megtiltották, hogy a saját nyelvükön beszéljenek, a saját vallásukat,

kultúrájukat gyakorolják, ehelyett az angol (ritkán a francia) nyelvet kellett minél előbb megtanulniuk, és a keresztény vallás szerint élniük. Ezekben az iskolákban apácák tanítottak, akik gyakran fordultak erőszakos módszerekhez, ha a nevelésről és tanításról volt szó. Ennek következtében sok diák életre szóló traumákkal távozott az iskola falai közül. Sajnos, olyan gyermekek is voltak, akik sosem kerültek ki az iskolákból, ugyanis belehaltak az ott elszenvedett szörnyűségekbe, legyen az mostoha körülmény vagy erőszakos cselekedet. Ezen kívül különféle törvények sora volt érvényben arra vonatkozólag, hogy mit kell tennie valakinek ahhoz, hogy elveszítse az őslakosi státuszát. Ha egy indián nő feleségül ment egy fehér férfihoz, ha valaki iskolai végzettséget szerzett, akkor automatikusan eltűnt az őshonos léte, általában nevet is kellett változtatnia, és ami az egyik legfontosabb: meg kellett tanulnia az angol nyelvet.